

Catalunya, segon país del món a aprovar mesures contra programaris espia com Pegasus

written by David Folch | 5 d'abril de 2023

El Govern de Catalunya ha aprovat aquest dimarts un acord pel qual adopta una moratòria en l'ús de tecnologies de cibervigilància dirigida. Aquest acord converteix Catalunya en el segon país del món, després dels Estats Units, que aplica mesures concretes contra programaris espia, en línia amb les repetides recomanacions de les Nacions Unides que advoquen per crear un marc normatiu sòlid per prevenir-ne l'impacte negatiu. L'Executiu ha aprovat aplicar l'anomenada Declaració de Ginebra, una iniciativa impulsada pel mateix Govern amb l'ONG Access Now per avançar cap a la regulació internacional d'aquestes eines i que insta a implementar una moratòria en l'exportació, venda, transferència i ús d'aquestes eines fins que s'estableixin garanties rigoroses en matèria de drets humans. Costa Rica va ser el primer país a fer una crida perquè s'apliqués una moratòria en aquest àmbit.

Amb aquest acord, el Govern pretén contribuir des de Catalunya al debat global sobre la protecció dels drets humans en l'era digital davant d'un context en què les amenaces de ciberespionatge creixen, com demostra el ràpid augment de les vendes d'eines de cibervigilància selectiva, com Pegasus o Candiru, i escàndols com el del cas Catalangate. Diversos organismes internacionals han denunciat en repetides ocasions que, malgrat que les tecnologies digitals poden enfortir la democràcia i els drets humans, la manca de regulació i control i l'ús proliferant d'aquestes eines representa una vulneració clara de drets fonamentals, com el dret a l'honor o el dret a la intimitat.

Així ho han alertat des del Consell d'Europa, l'Alt

Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans i un grup d'experts designat per l'ONU que, entre d'altres, han advocat precisament per instaurar una moratòria en la venda i ús d'aquestes tecnologies fins que es creï un marc normatiu sòlid d'acord amb els estàndards internacionals en drets humans que en previngui l'impacte negatiu. Segons les Nacions Unides, el programari Pegasus s'utilitza almenys en 45 països en quatre continents, fora de qualsevol marc legal amb l'objectiu, entre d'altres, d'espitar l'oposició o la dissidència política.

També ha alertat dels riscos d'aquestes tecnologies el Govern dels Estats Units, que la setmana passada, de fet, va fer un pas més enllà i va emetre una ordre executiva per la qual prohibia per primer cop l'ús de programaris comercials de ciberespionatge que amenacin la seguretat nacional i els drets humans arreu del món. En el seu comunicat oficial, l'Administració Biden-Harris adverteix de l'ús que s'ha fet d'aquestes eines per vigilar selectivament ciutadans sense autorització legal no només per part de règims autoritaris, sinó també de governs democràtics.

D'altra banda, el mateix Govern ja va aprovar l'abril de l'any passat un primer acord que preveia l'impuls d'actuacions polítiques, jurídiques i d'investigació amb relació a l'espionatge i a la intromissió en la privacitat de líders polítics, activistes socials, professionals i altres membres de la societat civil com el que recull l'informe de Citizen Lab que va fer esclatar el Catalangate. A més, el Parlament de Catalunya també va manifestar el seu suport a la Carta catalana per als drets i les responsabilitats digitals, promoguda pel Govern amb la participació de la societat civil.

Els EUA destaquen el Catalangate al seu informe anual sobre drets humans

Un exemple de l'ús de les eines de cibervigilància selectiva per limitar i vulnerar drets és el Catalangate, un cas

destapat arran d'una investigació de Citizen Lab i que va esclatar fa tot just un any. Es tracta d'un dels casos d'espionatge més importants del món contra un moviment polític concret, l'independentisme català, en què hi ha com a mínim 65 persones que han estat espiades amb Pegasus, entre les quals el president de la Generalitat, diputats, polítics, periodistes, activistes i advocats.

El Departament d'Estat dels Estats Units, de fet, ha destacat el Catalangate en el seu informe anual sobre drets humans del 2022, publicat aquest mes de març. El document, que recull les pràctiques en drets humans d'Espanya, exposa les dades aportades per Citizen Lab i el perfil de les persones espiades en el marc del moviment independentista entre 2017 i 2020, i recorda que la llavors directora del CNI, Paz Esteban, hauria reconegut en seu parlamentària que el Centre havia accedit als mòbils de 18 líders independentistes, al·legant que disposava de les autoritzacions judicials necessàries per fer-ho.

La Declaració de Ginebra

El setembre passat, arran del cas d'espionatge de Pegasus, el Govern va impulsar la Declaració de Ginebra sobre vigilància selectiva i drets humans, conjuntament amb l'ONG Access Now, per avançar cap a la regulació internacional de les tecnologies de vigilància. Tenint en compte les recomanacions dels experts de les Nacions Unides per assolir una moratòria global en la tecnologia de programari espia i la tasca diligent de la societat civil, la Declaració de Ginebra és un compromís col·lectiu amb els drets humans en l'era digital i per aturar l'ús proliferant de tecnologies de vigilància.

La Declaració, a la qual ja s'hi han sumat actors internacionals com Amnistia Internacional, està oberta a signatures i es convida institucions, comunitat acadèmica i associacions en defensa dels drets humans que se sumin a la iniciativa signant [aquí](#).

Per altra banda, el jutjat d'instrucció número 20 ha demanat la desclassificació de documents secrets sobre l'ús de Pegasus en la causa del president del grup d'Esquerra Republicana al Parlament, Josep Maria Jové, i la portaveu republicana al Parlament Europeu, Diana Riba. Un cop feta la desclassificació, diu la jutgessa, cita a declarar a la directora del CNI, Esperanza Casteleiro.

La sol·licitud del tribunal, que respon a una petició de l'advocat dels republicans Andreu Van den Eynde i segueix les indicacions de l'Audiència Provincial de Barcelona, està ara en mans del Consell de Ministres, que ostenta la competència sobre la desclassificació de documents oficials relacionats amb l'activitat del CNI.

Amb tot, el jutjat imputa i cita a declarar una de les empreses del grup NSO. Jové i Riba també són cridats a comparèixer en qualitat de testimonis.

Els republicans es mostren satisfets d'aquest posicionament judicial i asseguren que això "augmenta la pressió" a l'estat espanyol per "donar explicacions sobre el Catalangate". En aquest sentit, els republicans recorden que representants de l'executiu espanyol han reiterat la seva "disposició total" a col·laborar amb la justícia en la desclassificació de documents.

Per la seva banda, Van den Eynde assegura que aquesta resolució apunta "en la bona direcció" i ressalta la "falta de precedents recents" en la desclassificació de documents. "Per ara, hem aconseguit els nostres objectius", diu l'advocat, "imputar una de les branques d'NSO" i "que un jutge sol·liciti l'aixecament del secret oficial". "Estem posant l'estat espanyol i les seves estructures en escac", ha asseverat Van den Eynde, i ha clos "i, sobretot, estem més a prop de saber la veritat".

L'impuls de la defensa republicana

Arran del posicionament de l'Audiència de Barcelona del passat mes de març, el qual exigia que s'imputés formalment una de les empreses del grup empresarial israelià NSO, i citava la directora del CNI a declarar, la defensa republicana va demanar a la jutgessa instructora de la causa que ordenés la desclassificació de documents secrets.

Van den Eynde avisava el tribunal que no ordenar aquesta desclassificació podria resultar en una situació semblant a la de la Comissió d'Investigació de Pegasus del Parlament Europeu, en la qual la directora del CNI, Esperanza Casteleiro, va negar-se a respondre cap pregunta per no haver-se aixecat el secret oficial.

L'advocat demanava a la jutgessa que sol·licités al Consell de Ministres la desclassificació de tota la informació relativa a la compra o l'ús de Pegasus sobre Jové i Riba. Van den Eynde també instava, en la línia del que apuntava l'Audiència de Barcelona, a imputar formalment una de les empreses del grup NSO.